علما در معنی این حدیث دو قول‌اند که مواظبت و مداومت نماید بر ذکر خدا بر اذکاری
که مروی است از پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم در صبح و شام و در احوال مختلفه مانند
قیام و قعود و شادی و غم و در اوقات مختلفه که در شب و روز است آن
بندها را که مذکور است از جمله ذاکران خدا تعالی است که ذکر کثیر می‌کنند
و ذاکر مونث است از جمله ذاکرات خدای تعالی است که ذکر کثیر می‌کنند و لهذا
و ینبغی الخ یعنی از جمله آداب ذکر است این که می باید هر کسی را که هست ازرا
او وردی و وظیفه معینه از اذکار مروی از رسول خدا صلی الله تعالی
در وقتی از اوقات شب یا روز یا در عقب نمازی از نمازها و عطف
لفظ عقب بر وقت از قبیل عطف خاص است بر عام برای اظهار شرف
تمام این وقت یا در غیر این مذکور که جمع است یا ماهی یا سالی پس لفظ غیر
مانند عقب مجرور است یا منصوب یا وردی که غیر آن ورد اذکار است یعنی ورد
نوافل مثلاً یا آن ورد ذکر در حالتی از حالات پس لفظ غیر مرفوع است
یا مجرور پس فوت شد به سبب عذری یا غیر عذری و در گذشت آن
ورد از آن کس این که تدارک و تلافی کند ورد فوت شده را و بیارد آن
ورد را بالکلیه تا عادت کند ملازمت ذکر را و بار دیگر فوت نشود و دانی
که اهمال ندارند و تغافل نکنند در گذاردن و اداء کردن آن ورد در وقت
دیگر که ملحق به همان وقت خود خواهد شد حکماً برای آنکه در صحیح مسلم است
از امیر المؤمنین عمر رض رسول خدا فرموده است مَنْ نَامَ عَنْ حِزْبِهِ أَوْ
عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَقَرَأَهُ مَا بَيْنَ صَلَوٰةِ الْفَجْرِ وَصَلَوٰةِ الظُّهْرِ كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا
قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ و در شمایل ترمذی مروی است از حضرت عائشه رض

که بوده است

در وقتی که ... [illegible] ... و ادا کند

که بوده است رسول خدا اذا لم يصل بالليل منعه من ذلك النوم او غلبته
عيناه صلى من النهار ثنتي عشرة ركعة و در این اشعار است بآنکه فوت
ورد معصیت نیست پس قوله ان یتدارکه فاعل ینبغی است و هر یک از یأتی
ولا یهمل و لا یتساهل منصوب است معطوف است بر یتدارک و رفع لا یتساهل
نیز رواست که جمله اسمیه حالیه باشد بر تقدیر مبتدا در حدیث نبوی است
که صاحب الورد ملعون و تارک الورد ملعون باید دانست بر تقدیر تسلیم اگر
این حدیث اصل داشته باشد قیل ورود این حدیث در حق یهودی است
چون بعرض حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم رسید که وردی بسیار می‌خواند
فرمودند که صاحب الورد ملعون پس آن یهودی بعد از شنیدن این حدیث
ترک ورد کرد چون ترک او بسمع آنحضرت صلی الله علیه و سلم رسید فرمودند تارک
الورد ملعون و قیل عام است پس مراد به تارک آنست که ترک ورد عمداً بی عذر
کند و مراد به صاحب ورد مثلاً رئیس قومی است که اشتغال به ورد دارد و قوم از
رجوع مهمات باز دارند پس ملعون اینجا معنی عاص است بجهة آنکه در روایتی
دیگر صاحب الورد عاص وارد است و در تفسیر زاهدی است که لعنت در شأن
کافران دوری اوست از رحمت مطلق ابداً ما دام که در کفر است و در شأن
مومن فاسق دوری او است از رحمتی که موعود است برای مومنان مطیع متن
أَوْقَاتُ الْإِجَابَةِ هر گاه فارغ شد مصنف رحمه الله از آداب ذکر
شروع کرد در بیان اوقاتی که دعا در آن اوقات مرجو الاجابة است
یا قریب الاجابة بمقتضای احادیث آنحضرت و گفت متن لیلة
القدر شرح قوله لیلة القدر ای منها او اعم ایهام لیلة القدر یا عطف